

Traditionelle husfarver i Grønland

Traditionelle husfarver

Husfarverne i 1800-tallet og i begyndelsen af 1900-tallet udmønter sig i en farveskala, der kan identificere de forskellige offentlige bygningers tilhørsforhold i grove træk og Grønlands Tekniske Organisation videreførte denne farvetradition.

I de følgende sider gives der bud på forskellige valgmuligheder indenfor de klassiske og traditionelle husfarver her i landet.

Udarbejdet af:

Grønlands Nationalmuseum & Arkiv
Inge Bisgaard
Bygningsfaglig inspektør

Indholdsfortegnelse

Røde farver	1
Gule farver	3
Hvide farver	5
Blå farver	7
Grønne farver	9
Sorte og grå farver	11
Træ tjærefarver	12
Kalkfarver	14
Linoliemaling	19

Traditionelle husfarver

Farvernes blandes i forskellige nuancer som vist herunder og på farvepaletter i de følgende sider:
S = Standard farve og V = Hvid Titanium-Zink

$$\text{S} + \text{V} = 50\%$$

$$\text{S} + \text{V} + \text{V} + \text{V} = 75\%$$

OBS! Denne blandingsnøgle gælder for alle farvepaletter i de følgende sider!

- Rød:** Kirker, skoler, præsteboliger og andre af kirkevæsenets bygninger og handelen og beboelseshuse og pakhuse

Hvid – helt hvid NCS S 0300-N, Svenskrød NCS S 4050-Y80R, Grøn NCS 6520-G30Y, Sort NCS 8505-Y80R

De mest almindelig anvendte facadefarve:

Engelsk rød – ligger tæt på svenskrød	NCS S 4050-Y80R
Falurød	NCS 4941-Y79R
Bornholms rød	NCS S 3060-Y80R

Røde farver på facader opleves mere markante og opfattes stærkere end andre farver. Den mest almindelige anvendte røde pigment er Jernoxid, Brændt Terra og Rødokker. Engelsk Rød bliver også kaldt Iron Oxid. Genarpsrød kan bruges i stedet for andre slamfarver eller falurød. Jernoxidrødfarven er meget holdbar og selv efter 15 år er farven stadig stærk. Jernmønje bliver ofte brugt som anti-rust maling på metal og træ.

Næste side giver forskellige bud på andre røde facadefarver og nuancer som alle er indeholdt i de traditionelle klassiske farver.

Røde farver på facaden opfattes som stærkere og lettere. Man kan også fjerne lidt blå for at få den lettere.				
Brunviolet jernoxid	NCS 6523-Y97R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Rød Okker	NCS 4544-Y65R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Brændt Terra	NCS 5338-Y68R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Jernmønje	NCS 5731-Y78R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Falurød	NCS 4941-Y79R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Mørk Jernoxidrød	NCS 5536-Y81R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Lys Engelsk Rød	NCS 4941-Y79R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Engelsk Rød	NCS 4746-Y77R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Rød Empire	NCS 4053-Y94R	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink	
Genarpsrød	NCS 5335-Y74R	Stryges 1 gang på ubehandlet træ - giver mat udseende		

2. Gul: Lægevæsenets huse, sygehuse, lægebolig, beboelseshuse, stenhouse m.m.

Hvid NCS S 0300-N, Svenskrød NCS S 4050-Y80R, Okkergul NCS 4050 Y25R, Grøn NCS 6520-G30Y

De mest almindelig anvendte facadefarver:

Okkergul	NCS 4050-Y25R
Gammel okker	NCS 5030-Y10R
Mørk okkergul	NCS 4144-Y27R
Mørkgul	NCS 2242-Y19R
Gul	NCS 2040 Y20R
Ferskengul	NCS 1015-Y30R
Guldokker	NCS S 3060-Y20R
Herregårdsgul – diskret og stilfuld lys gul	NCS S 1030-Y20R
Vaniljegul – meget fin hvidlig gul	NCS S 1010-Y20R
Skagen gul - Nyboder	NCS S 1040-Y20R
Lys umbra	NCS S 1005-Y50R

I de gule farver bruges følgende pigmenter: Guldokker, Gul Jernoxid, Nikkeltitangul og andre uorganiske metalkombinationer. Nogle blandes med hvidt, umbra og sort til at give det rigtige nuance.

Betegnelsen "Okkergul" er det mest almindelige og mest anvendte gule farve historisk set. De bedste pigmenter kommer i dag fra Middelhavet og varierer i farve fra gullig brun til rødbrun.

Gul jernoxid fremstilles af jernskrot og har en lidt lysere tone end gul okker.

Dette pigment fremstilles ved en genbrugsproces.

For at få en yderligere forbedret klarhed i farven, såsom solskinsgul tilføjes der Nikkeltitanium og pigmentet Vismut.

Disse er uorganiske metaller som er stabile, lysægte og godkendte materialer.

De erstatter de tidligere anvendte krom- og blypigmenter.

Gule farver på facaden opfattes som lysere og ofte mere intens gul.

For at få en smuk gul facade bør man i stedet vælge en farveprøve, der ser lidt beskidt ud.

Det er disse mere afdæmpede gule farver, der hører hjemme i den klassisk facadefarvetradition.

Vetegrå

NCS 2611-Y08R

RAÄ kod ~ 7B-920

50% Vit Titan-Zink

75% Vit Titan-Zink

Ljusgul

NCS 1019-Y25R

RAÄ kod ~ 6A-J0LES

50% Vit Titan-Zink

75% Vit Titan-Zink

Ockragul

NCS 1530-Y21R

RAÄ kod ~ 4A-J0LES

50% Vit Titan-Zink

75% Vit Titan-Zink

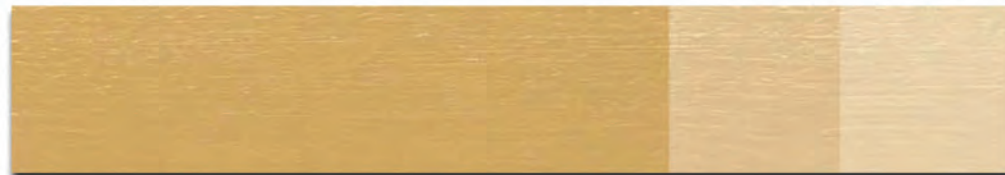

Solgul

NCS 1339-Y09R

50% Vit Titan-Zink

75% Vit Titan-Zink

Sandgul

NCS 2431-Y17R

50% Vit Titan-Zink

75% Vit Titan-Zink

Herrgårdsgul

NCS 2242-Y19R

RAÄ kod ~ 4A-920

50% Vit Titan-Zink

75% Vit Titan-Zink

Guldgul

NCS 2740-Y25R

RAÄ kod ~ S6030-R

50% Vit Titan-Zink

75% Vit Titan-Zink

Guldockra

NCS 4144-Y27R

RAÄ kod ~ 1A-94

50% Vit Titan-Zink

75% Vit Titan-Zink

3. Hvid: Fiskehuse og fiskefabrikker, kalkede stenhuse

Hvid NCS S 0300-N, Svenskrød NCS S 4050-Y80R, Okkergul NCS 4050 Y25R, Grøn NCS 6520-G30Y

De mest almindelig anvendte facadefarver:

Hvid – helt hvid

Creme hvid

Antik hvid

Mandelhvid – blød hvid

NCS S 0300-N

NCS S 0500-N

NCS S 0500-Y

NCS 0502-G50Y

Hvide farvenuancer er meget efterspurgt.

Alle hvide og lysegrå nuancer består af en kombination af titandioxid og zinkoxidpigmenter.

Disse oxider supplerer hinanden godt.

Titandioxidet har høj opacitet og zinkoxid giver hårdhed og glans.

Zinkoxid giver også god beskyttelse mod vækst af alger og skimmel på malingens overflade.

For at afbalancere den blå farve, bruges Guldokker, Umbra, og Gul Jernoxid.

På denne måde opnår man forskellige grå nuancer.

Farveprøver tæt på hvid gør en facade hvidere end den egentlig er.

Hvis prøven ser lidt grågult ud, giver den en smuk hvid facade uden at den blænder.

Hvis prøven er lysegrå med **ingen** gulhed giver den en grå-hvid facade og kan have en let skær af lilla.

Hvid Grunder - Indendørs		Farven bruges kun indendørs
Mat Hvid - Indendørs	NCS 0502-Y18R	Farven bruges kun indendørs
Antik Hvid - Indendørs	NCS 0604-Y23R	Farven bruges kun indendørs
Hvid Lasur - Indendørs	Stryges 1 gang på ubehandlet træ - Farven bruges kun indendørs	
Hvid Titan-Zink	NCS 0402-Y07R	
Hvid Gradtone	NCS 0902-Y25R	
Kithvidt	NCS 0604-Y26R	
Hvid Puds	NCS 0603-G95Y	
Lysegrå	NCS 1000-N	

4. Blå: Nukissiorfiits bygninger, de gamle GTO bygninger, El- og vandtjennestens bygninger og beboelseshuse og kirker

Hvid NCS S 0300-N, Koboltblå NCS S 4539-Y87R, Sort NCS 8505-Y80R, Lys Engelsk Rød NCS 4941-Y79R

De mest almindelig anvendte facadefarver:

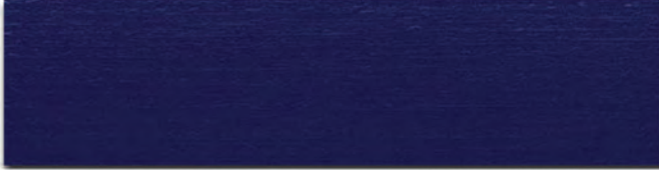
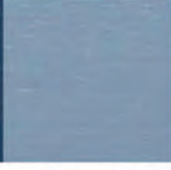
Koboltblå	NCS S 4539-R87B
Ultramarinblå	NCS S 8010-R70B
Gammel blå	NCS S 7020-R90B
Hørblå – meget smuk lyseblå	NCS S 4020-B10G
Isblå – meget lyseblå	NCS S 0907-R90B
Midnatblå – smuk dyb mørkeblå	NCS S 8010-R90B

Semi-ædelstenen Lapis Lazuli [naturlig ultramarin] var længe det eneste rene blå pigment der var til rådighed indtil 1800-tallet blev man istand til at producere en syntetisk variant af Lapis Lazuli [syntetisk ultramarin].

Blå linoliemaling udendørs kræver lidt mere vedligeholdelse end andre farver.

Kombinationen sort og hvid giver lyseblå toner som også kaldes Fattigmandsblå.

Facaden bliver meget mere blå end prøven. Det er tilstrækkeligt, at prøven er blevet lidt blågrå.

			
Sølvgrå	NCS 4901-B25G	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink
			
Hardebergblå	NCS 5311-R78B	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink
			
Ultraminblå	NCS 5742-R66B	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink
			
Koboltblå	NCS 4539-R87B	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink
			
Per Hans Blå	NCS 6022-R82B	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink
			
Bergblå	NCS 5919-R98B	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink
			
Veronablå	NCS 3108-B75G	50% Hvid Titan-Zink	75% Hvid Titan-Zink

Farvestærkt facadeparti med koboltblå

Mild gråblå farvetone

5. Grøn: Politivæsenet og televæsenets bygninger

Hvid NCS S 0300-N, Sort NCS 8505-Y80R, Grøn NCS 6520-G30Y/NCS S 8502-G

De mest almindelig anvendte facadefarver:

Kromoxidgrøn – ren kraftig grøn	NCS 5040-G30Y
Portgrøn	NCS S 8502-G
Vogngrøn	NCS S 8010-G30Y
Dybgrøn	NCS S 7010-G30Y
Grøn Umbra – grumset brunlig grøn	NCS 8010-G90Y
Lavgrøn – lys grågrøn	NCS S 4010-G50Y
Salviagrøn – elegant lysegrøn	NCS S 4020-G50Y

Grønne farver bliver lysere og stærkere på facaden end på prøven.

Hvis du ønsker at tilnærme naturens egne grønne farver, skal prøven skal være både mørk og klar gullig.

Den mest anvendte pigment til fremstilling af linolie er grøn Kromoxidgrøn.

Det skal ikke forveksles med den gamle Kromgrøn og Zinkgrøn pigmenter, som er giftige.

Til at fremstille vores forskellige nuancer af grøn anvendes

Kromoxidgrøn tilsat Sort, Umbra, Okker og Gul Jernoxid, etc..

Grønne farver kan også let blandes i sort eller blå farve med gule farver.

Grønne farver bliver lysere og stærkere end på facadeprøven.
Hvis du ønsker at forbinde den grønne farve med naturens grønne farver, så skal den både være mørk og klar gullig.

Grågrøn

NCS 3407-G80Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Bladgrøn

NCS 4820-G27Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Københavngrøn LYS

NCS 7215-G14Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Københavngrøn

NCS 7116-G37Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Ardbeg Grøn

NCS 7313-G71Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Skruttgrøn

NCS 6717-G28Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Kromoxodgrøn

NCS 5433-G25Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Thottgrøn

NCS 5530-G30Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Øvedsgrøn

NCS 5919-G37Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Man bruger normalt to sorte pigmenter i fremstillingen.
Sort jernoxid, som er meget stabil og giver høj dækning, og den historiske Bensort lavet af brændte dyreknogeter.

Varmgrå

NCS 2502-Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

De brune farver er fremstillet af jernoxid brun, grøn umbra og Brunt umbra.

Umbragrå

NCS 3005-Y27R

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Mellemgrå

NCS 3000-N

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Mørkegrå

NCS 7601-G37Y

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Jernoxidbrun

NCS 8107-Y76R

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Brændt Umbra

NCS 8404-Y73R

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Italiensk grøn umbra

NCS 8505-Y20R

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Jernoxidsort

NCS 8901-R65B

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Bensort

NCS 9100-N

50% Hvid Titan-Zink

75% Hvid Titan-Zink

Brune og mørkegrå farver bliver lysere på facaden end på farveprøven

Perlegrå NCS 1805-G88Y

Vitriolgrå NCS 3705-Y01R

Grafitsort NCS 8400-N

Træbjæle - Linole 1-2-3

Træbjæle - Linole 1-2-3

Gammeldags ovnbrændt

Gammeldags ovnbrændt

Ægte ovnbrændt

Ægte ovnbrændt

Ægte ovnbrændt + linolie

Ægte ovnbrændt + linolie

Ægte ovnbrændt ekstra lys

Ægte ovnbrændt ekstra lys

Ægte ovnbrændt ekstra lys + linolie

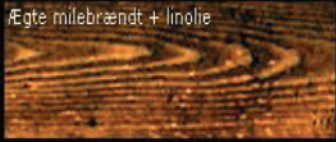
Ægte ovnbrændt ekstra lys + linolie

Ægte milebrændt

Ægte milebrændt

Ægte milebrændt + linolie

Ægte milebrændt + linolie

Træ tjære - farvemuligheder

Træ tjære	Kirker, pakhuse, tage	Sort Sodsort Dybbrun Brun Rød Grøn Portgrøn Milebrændt	
	Sokkel	Sort Grå	NCS 9000 N NCS 3502 Y
	Vindskeder/ Vinduer/Døre	Grøn umbra Svensk rød Hvid Lys grå	NCS 7020-G90Y NCS S 5040-Y80R NCS S 0502 Y NCS S 2002 B

Linoliemaling har en høj densitet og vægt per liter.
Farvens høje pigmentindhold giver uovertruffen dækningsevne.

Man blander ofte begreberne oliemaling og linolie sammen og at produktet indeholder opløsningsmiddel m.m.

Alkydoliemaling er generelt meget tyk og viskøs og kræver en høj grad af opløsningsmidler for at være strykbar, medens en kogt linolie er tynd i sig selv, og trænger ind på sådan en måde, at den er overlegen i forhold til andre bindemidler.
Linolie har lavere overfladespænding end vand.

Priser

Det er praktisk talt billigere at male med linoliemaling end så meget andet.
Linoliemaling rækker langt. Maler du på ru, savskåret træ, rækker linoliemalingen ca. 10m².
Maler du derimod på høvlet overflade, som f.eks. vinduer vil linoliemalingen almindeligvis række ca. 15m² pr. liter.

Almindelige murarbejder inden for restaurering. Til opmuring, fugning og puds.

Kalkmørtel (Type I)

Type I Rødvig kulekalkmørtel 1:3 (tørvægt K 100/750, 12% Ca(OH)₂)

1 del Rødvig kulekalk og 3 dele sand. Ved oprøring af mindre portioner bruges en murerbalje, og mørtlen røres op med et piskeris. Først hældes 1 spand sand i, derefter kalken og så de sidste 2 spande sand. Mørtelmassen piskes godt igennem i ca. 5 min., så mørtlen bliver godt luftet. Ved større portioner anvendes tvangsblender, hvor doseringen bør foregå som foran nævnt. Mørtlen fås færdigblandet i pose med 25 kg. Særlig god til finpuds på indvendige vægge

Kalkmørtel (Rødvig Finpuds) (Type II)

Type II Rødvig Finpuds 1:1 (tørvægt K 100/250, 29% Ca(OH)₂)

1 del Rødvig kulekalk:1 del sand 0,0 - 0,3 mm

Ren hydraulisk kalkmørtel er velegnet til udvendige arbejder, udkast på ryggnings- og gratsten, sålbænke og fremspringsafslutninger, sokkelpuds, og er også velegnet som en stamblanding til kulekalkmørtel

Hydraulisk kalkmørtel (Type III)

Type III Hydraulisk-kalkmørtel 1½:3 (tørvægt Kh 100/400)

1½ del Skandinavisk Jurakalk: 3 dele sand som tørblendes og tilsættes vand.

Mørtlen fås færdigblandet i en pose med 25 kg.

Læggemørtel for indv. tegl- og naturstengulve, til udvendig pudsning, vandskuring og fugning af facader.

Kalkmørtel og hydraulisk kalkmørtel (Type V)

Type V Hydraulisk kalkmørtel

1 ps. kulekalkmørtel 1 : 3 (type I), 1 pose á 25 kg

1 ps. hydraulisk mørtel 1½ : 3 (Type III), 1 pose á 25 kg

Eller hvis den blandes på en gang:

Blandingsmørtel 1:1½:6 (tørvægt KKh 35/65/500)

1 del kulekalk

1½ del jurakalk

6 dele sand

Det foreslås at tørblende 1½ del jura til 3 dele sand, hvorefter kulekalken og det sidste sand tilsættes, samt den nødvendige vandmængde. Blandetid 20 min.

Mørtlen fås også færdigblandet som en tørtmørtel i poser á 25 kg. Luftkalken er her tørlæsket og ikke nær så finfordelt som kulekalken i det våde system (2-komponentmørtlen).

"Bornholmskrød" - med gul (Ny: NCS-S3060-Y70/80R / - ½-1 år efter: S3060-Y 70/80R)

Bornholmskrød kan også blandes af Oxydrød, mørk nr. 6155, men dette pigment giver en for mørk kulør, der får et let blåligt skær i en blanding med hvid kalk alene. Det blålige skær kan "fjernes" med iblanding af gult. Bruges en Oxydrød -lys, nr. 110 kan en blanding uden gult give en passende rød farve, - iblandt af gult er efter "smag og behag".

En rød kalk er på grænsen til at blive "overpigmenteret", dvs indeholde mere pigment end kalken kan binde. Det resulterer tit i en afsmittende kalkoverflade, som med tiden kan løbe af. Det er vigtigt at fiksere med 1 til 2 gange kalkvand; dette kan gøres med passende mellemrum ½ - 1 år.

Blandingsforhold- recept:

Bornholmskrød - med gul. Først blandes rød farvepasta i kalkmælk :

1:7 = 1 del oxydrød - lys (nr. 110) til 7 dele hvid kalkmælk -

- som tilsættes gul farvepasta i en blanding:

1:20 = 1 del gul okker til 20 dele rød blanding (1:7). (gul kan udelades)

Caput Mortum - med rød okker

(Ny: NCS-S3030-R10B (97) / - ½-1 år efter: S4020/40-R10B)

Denne kulør er ikke traditionel, men et eksempel på en relativ mørk kalkfarve, som kan betegnes som en "grårubin"; og som skal bruges med varsomhed, og næppe på store flader. Lige som de røde pigmenter vil også Caput Mortum give et blåligt skær i en hvid kalk; derfor er her i blandet en rød okker.

Det anbefales at eksperimentere lidt med denne farve med i blanding af rødt, gult eller rød okker.

Blandingsforhold- recept:

Caput Mortum - "grårubin".

Først blandes Caput Mortum i kalkmælk i forholdet : 1: 10

Denne blanding tilsættes rød okker i forholdet 1:10 =

1 del rød okker blandes med 10 dele ovenstående 1:10 - Caput Mortumblanding.

Brændt Terra di Sienna - grårød / grårosa

(NCS- S2020-Y70R (42) / - ½-1 år efter: S1020/40 - Y70/60R)

En lignende kulør ses af og til i ældre kalklag, og kan være et eksempel på en dæmpet og grålig rosa. I kalken vil farvepigmentet ikke slå så skarpt igennem ved fugtpåvirkning.

Blandingsforhold- recept:

Brændt Terra di Sienna - grårød / grårosa. 1: 15 =

1 del Brændt terra di Sienna blandes med 15 dele kalkmælk.

Grå - "varm" grå - umbra naturel.

(NCS- S1502/S2005-Y50R (5) / - ½-1 år efter: S1502- Y50R)

Grå hører forrige århundrede til , en klassicistisk farve. Denne kulør, blandet af umbra naturel er mere "varm" , brunlig, end den tidligere ofte brugte grå af kønrøg.

Blandingsforhold- recept:

Grå - "varm" grå - umbra naturel . -

1: 30 = 1 del umbra naturel blandes i 30 dele kalkmælk

Gul okker - "varm" gul - mørk og lys NCS S/1030 og 1020 - Y30R /

½-1 år efter: S1036/1020 - Y 30R .

Denne okker er en naturlig farve, "jordfarve", som findes mange steder i naturen, især i Italien og Frankrig, hvorfra denne gule okker kommer. Okker var den traditionelle gule kulør, og som oftest ret lys (man sparede på det dyre pigment).

Gul okker - "varm" gul - mørk .

Blandingsforhold 1: 6 =

1 del okker pasta blandes med 6 dele hvid kalkmælk

Gul okker - "varm" gul - lys.

Blandingsforhold 1: 14 =

1 del okker pasta blandes med 14 dele hvid kalkmælk.

Jernvitriolgul

Den gule jernvitriolkalk er karakteristisk ved sin varme rustgule kulør, som ændrer sig med tiden, især ved fugtpåvirkning; den bliver mørkere og "flammer" på vægfladen. Sine steder danner den mørke varmbrune skjolder, som ikke lysner, selvom murfladen tørrer op. Afhængig af blandings-forhold i kalken, samt fugtpåvirkninger på murfladen, kan kuløren variere fra lys gul til mørk brunorange. Jernvitriolgult adskiller sig fra andre kalkfarver, idet den gule jernvitriolkalk dannes ad "kemisk" vej ved tilsætning af et grønne krystaller (jernsulfat) til kalken, hvorimod en almindelig gul kalk dannes ved tilsætning af et gult farvepulver (pigment) til den hvide kalk.

- Ønsker man en ensartet jævn og kulørstabil gul kalkfarve; - så skal man ikke vælge jernvitriol !.
- Vil man have liv og farvespil med foranderlighed på sin murflade;- så prøv jernvitriolkalk !

Materialer:

Hvid kalk: God vådlæsket kulekalk, lagret i mindst 2 år.

Jernvitriol: Jernvitriol forhandles i to former, en er et lyst grønligt tørt pulver; den er ikke velegnet til kalk - den anden form er et let fugtigt lys grønligt krystalpulver; og denne er velegnet til kalk.. Jernvitriol bruges til blandt andet bekæmpelse af mos i græsplæner, og forhandles derfor tit hos grovvarefor-retninger og havebrugsforretninger. Jernvitriolkrystallerne skal holdes tillukket for ilt (plastspand med tæt låg)- de kan blive let brune med tiden.

Blanding

Jernvitriol "sviner" med brune pletter , som kun vanskeligt forsvinder. Brug hansker og pas på tøjet og omgivelserne ved blanding af krystallerne med vand.

Jernvitriolkalken blandes af to stamblandinger: en oprørt hvid "kalkmælk", og oprørt jernvitriol-blanding. Når disse blandes sammen bliver kalken lettere grynet og stærkt grønstribet, men efter en grundig omrøring bliver kalken jævn og mere eller mindre lysegrøn, alt efter hvor meget jernvitriol der blandes i kalken. Blandingen kan i starten være grønprykket, men det fortager sig siden hen. I nogle anvisninger siges der, at færdigblandet jernvitriolkalk ikke kan gemmes, men skal bruges samme dag. Det er imidlertid min egen erfaring, at blandingen sagtens kan gemmes, endda i flere år - det er dog vigtigt, at det gemmes lufttæt og frostfrit.

Stamblandinger:

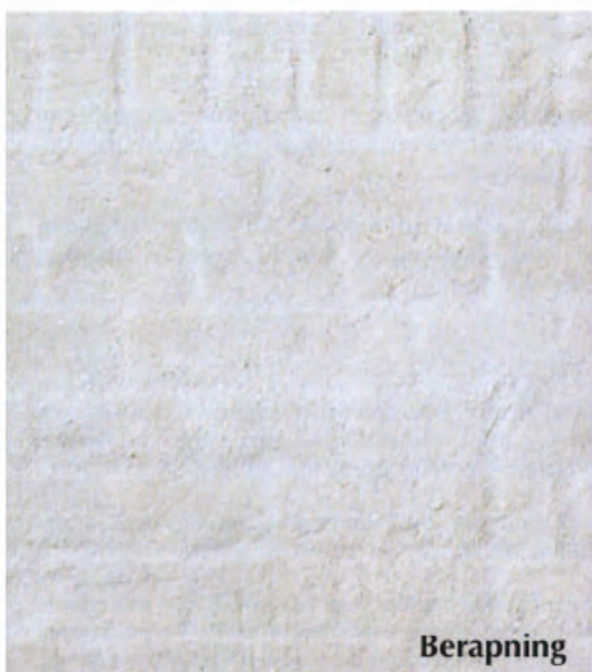
Hvid kalkmælk 1:5

1 del kalkdej (pasta /"fed ymer") oprøres grundigt i 5 dele postevand, eller kalkvand.

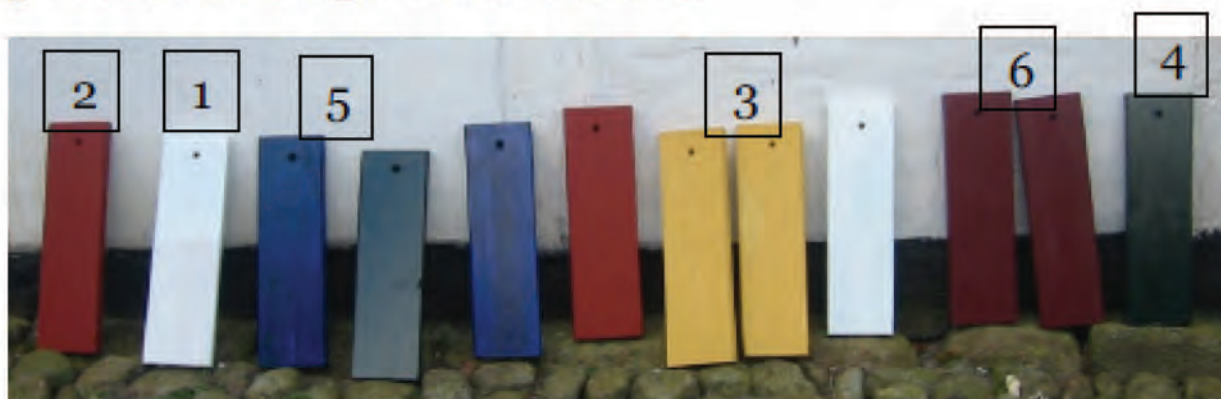
Jernvitriol 1:5

1 del jernvitriolkrystaller blandes i 5 liter ca. 60 gr. varmt vand.

Pudslagstyper

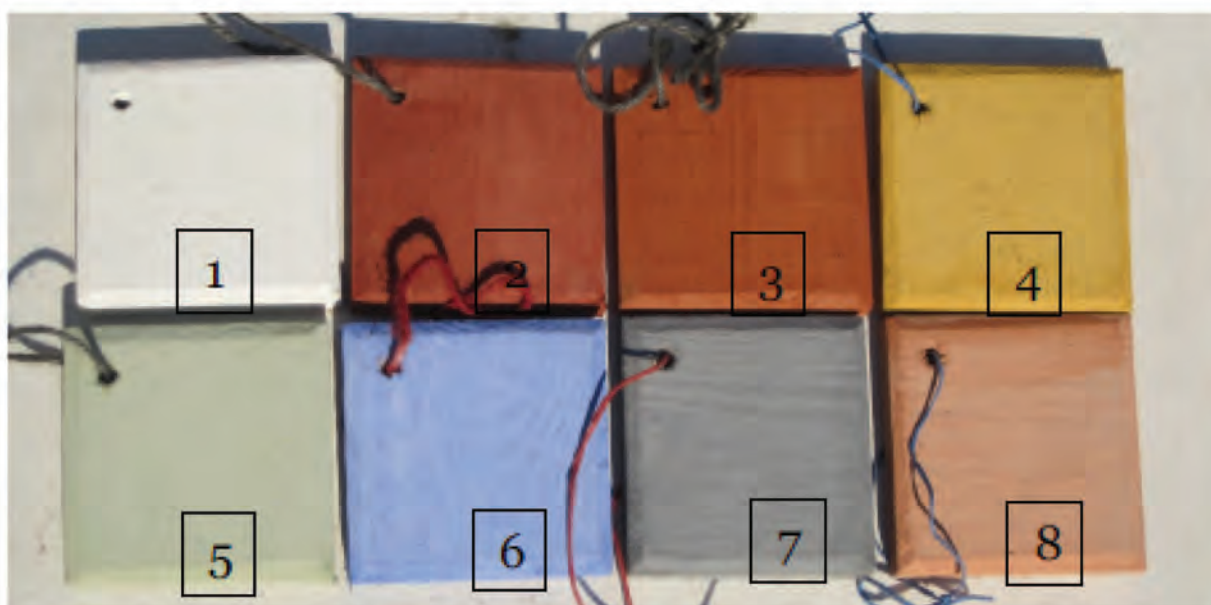
Farver på udvendigt træ, porte, døre og vinduer m.m.

- 1: Hvid linoliemaling af zinkhvid og titanhvid
- 2: Engelskrød
- 3: Gul okker
- 4: Hollandsk grøn (Berlinerblå og guldokker)
- 5: Lys ultramarinblå/lavendelblå
- 6: Brændt umbra
- 7: Skifergrå (kønrøg og zinkhvidt))
- 8: Sodsort/kønrøg

Facadefarver

- 1: Hvidtekalk
- 2: Lys Engelskrød (Hvidtekalk + engelskrød)
- 3: Lys Rød okker (Hvidtekalk + rød okker)
- 4: Lys Gul okker (Hvidtekalk + gul okker)
- 5: Lys Grønjord (Hvidtekalk + grønjord)
- 6: Lavendelblå /lys ultramarinblå/ (Hvidtekalk + ultramarinblå)
- 7: Skifergrå (Hvidtekalk + kønrøg/sodsart)
- 8: Gammelrosa (Hvidtekalk + rød okker + brændt umbra)

Linolie - kort orientering om linolieprodukter

Linolie fremstilles af hørplantens olieholdige frø – hør hed tidligere lin; deraf linned og linolie.

Rå koldpresset linolie ("jomfruolie")

Olie presset koldt, f.eks. i en cylinderpresse, derefter lagret for at slimstoffer kan bundfælde.

Rå koldpresset linolie har meget lille molekylestørrelse og trænger dybt ind i træ.

Den rå linolie kan indeholde stoffer, som kan give næring til skimmeldannelse.

Rå linolie tørrer langsomt - fra 2-7 dage, alt efter kvalitet og tørringsbetingelser.

Rå koldpresset linolie med fungicid - middel mod skimmel ("Træolie", "grundingsolie").

Rå linolie tilsat et middel (gift) mod skimmeldannelse - flere forskellige produkter.

Bruges til udvendige behandlinger.

Rå varmpresset linolie

Olie som presset ud af hørfrøene ved opvarmning - her følger flere urenheder med, end ved en koldpresset linolie. Varmpresset olie bliver også rensat, men regnes ikke for at være så god kvalitet som koldpresset.

Kogt linolie

Varmebehandlet og/eller iltet ("blæst") rå linolie. Molekylestørrelsen bliver lidt større end i rå linolie. Kogt linolie er lidt lysere end rå linolie, og tørrer hurtigere en rå linolie.

Kogt linolie bruges til fremstilling af maling og med tilsat antiskimmelmiddel som vedligeholdelse af linoliemaling.

Linolieferniss - med eller uden tørrelse (siccativ)

Varmebehandlet linolie, eventuelt under tilsætning af metalsalte.

Fernis har større molekylestørrelse end både rå og kogt linolie.

Fernis tørrer hurtigere end rå og kogt linolie, og bruges til fremstilling af maling.

Fernis er ofte lidt mørkere end rå eller kogt linolie, men fernis kan fås bleget til lyse malinger.

Fernis giver en maling med blankere og mere holdbar overflade end rå eller kogt linolie.

Standolie

Ekstra varmebehandlet linolie.

Standolie er helt lys og tyktflydende.

Standolie giver malingen en bedre sammenflydning (mindre stribet overflade).

Standolien giver en højere glans og stærkere overflade, men også lidt mere hård og sprød.

Ved tilsætning af for meget standolie løber og skiller malingen.

Siccativ - tørrelse

Er ikke et linolieprodukt, men forskellige metalsalte, f.eks. mangan og kobolt og zirkonium, opløst i f.eks. terpentin eller olier.

Siccativ fremmer tørringen af linolie.

Normalt tilsættes 2-5 % af oliemængden - højere tilsætning kan bevirke, at malingen bliver klæbende i overladen, og nedsætter malingens kvalitet / holdbarhed.

Linoliemaling

Maling fremstillet af farvepigmenter "revet" på valser (er bedst) eller udrørt, ofte i lys rå linolie.

Findes færdigfremstillet fra mange forskellige firmaer - og kan fås i alle kulører.

De færdige produkter kan indeholde mere eller mindre "giftige" tilsætninger og opløsningsmidler. Kvaliteten er svingende, og der sker en stadig udvikling.

Man kan selv fremstille maling, men det kræver erfaring og indsigt, lyst og tid, at få en god holdbar maling. Halvfabrikata, olierevne pigmenter, kan med fordel bruges.

Linoliemaling – 12 gode råd og informationer

- 1 Brug en ren linoliemaling uden tilsætning af terpentin – der findes mange forskellige fabrikater ! - spørg efter datablad.
- 2 Linolie og linoliemaling til udvendigt brug bør indeholde antiskimmelmiddel, et "fungicid", som kun hindrer sorte pletter (skimmel) på overfladen, - det beskytter ikke effektivt mod råd, svamp og borebiller, - men linolien, som er trukket ind i træet, hæmmer fugtoptagelse og dermed faren for angreb.
- 3 Stryg tyndt på – med en god pensel af rene hår, ikke for blød, f.eks. en god ringpensel. Pas også på i hjørner og fine profiler. Tykke lag og kanter giver "appelsinhud", som tørrer meget langsomt. Penselstrøgene skal følge træets åreretning – og stryges pænt og jævnt ud – også grunder og mellemstrygninger skal stryges pænt ud, og i samme retning.
- 4 Linoliemaling står "åben" i flere timer (fordel: "løbere" kan fanges senere) – den egentlige tørring starter relativt sent, efter 5-20 timer afhængig af malingstype og tørringsbetingelser. Linoliemaling tørrer bedst ved varme, ventilation og UV-lys – sollys.
- 5 Selvom malingen "napper" lidt kan der stryges ovenpå – men det er vanskeligt at slibe på. Noget linoliemaling optager fugt fra luften, og det kan føles som om malingen ikke er hærdet, fordi overfladen "napper" når en finger sættes på overfladen.
- 6 Linoliemaling har høj glans i begyndelsen, men bliver normalt "silkeblank" efter nogle uger. Der er lidt forskel fra fabrikat til fabrikat. Ønskes en højere glas skal malingen speciealfremstilles, eller tilsættes en linolielak, men der findes også (svenske) malinger med meget høj glans.
- 7 Undgå slibning ved at holde rent for støv og holde malingen ren.
- 8 En pudshøvlet overflade er bedst, smuk og karakterfuld, som bund for en linoliemaling.
- 9 Luk revner og huller med ren linoliekit – glattes let med en finger – skal og kan ikke slibes, - kan overstryges straks efter ved tyndere lag kit. Store dybe revner i bjælker kan "bundfyldes", kalfatres med f.eks. papir (køkkenrulle). Undgå fuldspartlinger og slibninger på almindeligt snedkerarbejde.
- 10 Hvide og meget lyse linoliemalinger gulner i mørke, hvor der ikke er dagslys (UV-lys). En gulnet plet vil blege igen i sollys. Det kan aftage med tiden.
- 11 En udvendig Linoliemaling kan med tiden blive mat og "kridte", mørke farver kan blive lyse og skjoldet, og kan smitte af. Det er en naturlig nedbrydning af linolien / bindemidlet. Det kan genoprettes / friskes op med rå linolie, kogt linolie eller fernis, som bør være tilsat antiskimmelmiddel (afvaskning forinden) - eller med en (svenske) specialvoks (linolie+ bivoks) Det påstryges med pensel, klud eller svamp - tyndt på og overskydende olie aftørres efter ca. ½-1 time. Linoliemaling kan vedligeholdes på denne måde i 5-10 år uden egentlig genmaling – mindre slidte partier kan pletmales.
- 12 Indvendig vil linoliemaling kunne lugte ubehageligt og virke generende, men sundhedsskadelig afdampning ligger normalt under tilladte grænseværdier. Luft ud og hold varmt! Det er mest udtalt i 1-3 døgn efter påstrygning. Under påstrygningen er der ikke generende afdampning – linoliens afhærdning starter ½-1 døgn efter påføring.

Kilder:

Center for Bygningsbevaring i RAADVAD
ANVISNINGER til Bygningsbevaring
www.bygningsbevaring.dk

Ottosson Färgmakeri AB
Lillegårdsvägen 14
247 70 GENARP
www.ottossonfarg.com